

Το τραγούδι της άνοιξης

Δίσκος: «Τέσσερις εποχές και μια συγγνώμη» (2014)
Μουσική: Ευριπίδης Ζεμενίδης
Στίχοι: Γιώργος Μυζάλης
Πρώτη εκτέλεση: Ελεονώρα Ζουγανέλη
Τονικότητα: Re+
Φωνητική έκταση: G3-G4

Λίγα λόγια για το τραγούδι

Με το κελήδημα των πουλιών, την αργή μελωδία από το μεταλλόφωνο, τον ρυθμό του βαλς (κιθάρα), το παιχνιδιάρικο παίξιμο του μαντολίνου και τον πρώτο στίχο του τραγουδιού «Απ' τα κρύα του χειμώνα σαν περάσεις» μεταβαίνουμε στην άνοιξη. Η ατμόσφαιρα που δημιουργείται εκφράζει αφενός μια διάθεση συμφιλίωσης των διαφορετικών χρονικών περιόδων μεταξύ τους και αφετέρου την ανάγκη μιας δυνατής προαναγγελίας αυτού που έρχεται, του καινούριου, του διαφορετικού. Και πραγματικά, από τον επόμενο στίχο ερχόμαστε αντιμέτωποι με έναν καταιγισμό εικόνων αλλά και αισθήσεων. Εικόνες που απευθύνονται όχι μόνο στην όραση αυτή καθαυτήν (βλ. «θα δεις να ανθίζουνε λουλούδια φοβερά», «τα χρώματά τους...»), «στη φύση γύρω συντελείται πανδαισία») αλλά, παράλληλα, στην όσφρηση και τη γεύση (βλ. «τις μυρωδιές τους θα γευτείς και θα τα χάσεις», «μυρίζει θυμάρι και μπαρούτι», «Είπα μυρίζει; Εννοώ μοσχοβολά»), την ακοή (βλ. «με τα πουλιά να κελαηδούν εκεί ψηλά») και την αφή (βλ. «από το χέρι μάς τραβάει...», «δροσερό γιαλό»).

Αν και όλα τα παραπάνω αποτυπώνουν κυρίως τις μεταβολές που επέρχονται στο φυσικό περιβάλλον, μέσω των οποίων κινητοποιείται και το δικό μας αισθητικό σύμπαν, οι στίχοι που ακολουθούν καταδεικνύουν πόσο ευεργετική και συνάμα πόσο συνδεδεμένη είναι η ευφορία της ίδιας της εποχής με την προσωπική μας ψυχική ευφορία (βλ. «τα χρώματά τους θα σου πάρουν τα μυαλά», «μυρίζει έρωτα, θυμάρι και μπαρούτι», «Άνοιξη είναι που σημαίνει ελευθερία», «και τα χαμόγελα χαρίζονται αφειδώς», «κανείς δε νιώθει και δεν είναι μοναχός»). Σε απευθείας σύνδεση με τον ακροατή (αποστροφή σε β' ενικό πρόσωπο «θα δεις», «θα γευτείς», «θα τα χάσεις») ο στιχουργός δεν διστάζει να διατυπώσει το ρητορικό ερώτημα «Είπα μυρίζει;», για να απαντήσει: «Εννοώ μοσχοβολά», επιλογή που πετυχαίνει να δημιουργήσει στο συγκεκριμένο σημείο ένα είδος εσωτερικού διαλόγου, δίνοντας βαρύτητα στη λέξη «μοσχοβολά», προκειμένου να αναδειχθεί η κυριαρχική οσμή της άνοιξης.

Τη μοναχικότητα (βλ. «κανείς δε νιώθει... μοναχός», «μοναχική βασίλισσά μου...») ο στιχουργός τη «φυλάει» για την «αγαπημένη του βασίλισσα» στην τελευταία στροφή του τραγουδιού, ως ένα δείγμα αρχοντιάς και περηφάνιας. Η «Άνοιξη» του προσωποποιημένη και ντυμένη στα λευκά (βλ. «είναι η Άνοιξη με φόρεμα λευκό») παραπέμπει σε αναγεννησιακούς πίνακες ζωγραφικής. Η αέρινη εαρινή φιγούρα του τραγουδιού «κατεβαίνει στο γιαλό» και «μας τραβάει από το χέρι» στα καταγάλα νερά του. Με τον ίδιο μαγικό τρόπο στο πέρασμα

της άνοιξης ενώνονται και ενεργοποιούνται όλα τα στοιχεία της φύσης, γη («ν' ανθίζουνε λουλούδια»), ουρανός («με τα πουλιά να κελαηδούν εκεί ψηλά») και θάλασσα («στον καταγάλανο και δροσερό γιαλό»), αποτέλεσμα στο οποίο συμβάλλουν σημαντικά οι παρηχήσεις του «ρ» και του «λ» (βλ. «μυρίζει έρωτα, θυμάρι και μπαρούτι», «με τα πουλιά να κελαηδούν εκεί ψηλά»).

Όλο το ξέφρενο πανηγύρι της εποχής αυτής κορυφώνεται στο κλείσιμο του τραγουδιού με τα μουσικά όργανα και τα φωνητικά να «χορεύουν» στον ρυθμό του βαλς, για να ολοκληρωθεί με το κελάηδημα των πουλιών.

Μουσικές – Θεατρικές – Κινητικές Δραστηριότητες

Έννοιες-κλειδιά: μέτρο 3/4, ρυθμική συνοδεία, αρμονική συνοδεία, δομή του τραγουδιού, εκτέλεση μελωδίας με μία αλλοίωση, ένταση του ήχου, ανιούσα-κατιούσα βηματική κίνηση μελωδίας, βαλς, κινησιογραφία.

Δράση 1η: Ένας ανοιξιότικος κήπος

Υλικά:

- ✓ Μεγάλα υφάσματα τοποθετημένα στο πάτωμα, καφέ και πράσινου χρώματος
- ✓ Μέσο αναπαραγωγής του ήχου (laptop, κινητό τηλέφωνο, cd-player κ.ά.)
- ✓ Μπαγκέτα ή ραβδάκι ή λουλούδι

Δύο μεγάλα υφάσματα, ένα πράσινο και ένα καφέ, τοποθετούνται στον χώρο δράσης σε μικρή απόσταση μεταξύ τους. Τα παιδιά κάθονται κουβαράκια («βαρελάκια») στο καφέ πανί (χειμώνας) και μεταμορφώνονται σε μικρά λουλουδάκια του χειμώνα, τα οποία σε λίγο θα ανθίσουν.

Κρατώντας ένα λουλούδι ή μια μπαγκέτα ο εμπυχωτής συμβολίζει την άνοιξη. Αρχικά, περπατάει ανάμεσα στα παιδιά-λουλούδια, τα πλησιάζει ένα ένα, τα αγγίζει με την μπαγκέτα ή το μαγικό ραβδί και τους λέει ψιθυριστά: «Ξύπνα, ήρθε η άνοιξη. Ποιο λουλουδάκι είσαι;». Το λουλούδι σηκώνεται αργά αργά και πηγαίνει από το καφέ πανί στο πράσινο (μετάβαση από τον χειμώνα στην άνοιξη). Έπειτα παρουσιάζεται λέγοντας το όνομά του, τα χρώματα που έχουν τα πέταλά του, το σχήμα των φύλλων του κ.ά. και παίρνει μία πόζα. Το λουλούδι μπορεί να είναι υπαρκτό ή φανταστικό.

Σταδιακά, ο κήπος (το πράσινο πανί) γεμίζει με λουλούδια και η άνοιξη ήρθε. Ακούγεται *Το τραγούδι της άνοιξης* και τα παιδιά-λουλούδια κινούνται στον ρυθμό της μουσικής.

Οι «σπόροι» ξεκινούν να κινούνται, όταν «ποτιστούν», δηλαδή όταν ο εμπυχωτής παίξει κοντά τους τη μουσική φράση.

Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται με την άνθιση όλων των σπόρων και το καλωσόρισμα της άνοιξης.

Εναλλακτικά, τα παιδιά μπορούν να μεταμορφωθούν και σε πουλάκια που βγαίνουν από το αυγό τους.

Δράση 4η: Χτυπώντας τον ρυθμό

Υλικά:

- ✓ Κρουστά όργανα (αυτοσχέδια ή συμβατικά)
- ✓ Λαλίτσα

Με τις κινητικές δραστηριότητες και τα μουσικά παιχνίδια που προαναφέρθηκαν, τα παιδιά έχουν έρθει σε επαφή με το μέτρο των 3/4. Με τη συμβολή του εμπυχωτή καλούνται να συνοδεύσουν ρυθμικά *Το τραγούδι της άνοιξης*. Μέσω της μίμησης μαθαίνουν να εκτελούν με ακρίβεια τα προτεινόμενα ρυθμικά σχήματα. Συζητούν και αποφασίζουν τη ρυθμική συνοδεία και ποια κρουστά όργανα (αυτοσχέδια ή συμβατικά) θα παίξουν σε κάθε τμήμα του τραγουδιού. Για παράδειγμα, αποφασίζουν στην εισαγωγή να συνοδεύει το ντέφι, στο α' μέρος η ξύστρα και το ταμπουρίνο κ.ο.κ. Σε περίπτωση που δεν υπάρχουν διαθέσιμα κρουστά, οι ηχηρές κινήσεις στο σώμα (παλαμάκι, χτύπημα στους μηρούς, στράκες κ.ά.) μπορούν να τα αντικαταστήσουν, διατηρώντας τα προτεινόμενα ρυθμικά σχήματα. Έπειτα, τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες.

Το τραγούδι της άνοιξης

Προτεινόμενη ενορχήστρωση για κρουστά

Γ. Μυζάλης

Ε. Ζεμενίδης

Ξύστρα	$\text{H} \frac{3}{4}$	
Ντέφι	$\text{H} \frac{3}{4}$	
Ταμπουρίνο	$\text{H} \frac{3}{4}$	
Μαράκες	$\text{H} \frac{3}{4}$	

Ανάλογα με το γνωστικό επίπεδο των μαθητών και αφού τους δοθεί η πρώτη νότα της μελωδίας (F#), μπορούν να μάθουν να την εκτελούν με τους ακόλουθους τρόπους:

Τα παιδιά χωρίζονται σε ζευγάρια ή τριάδες και βρίσκουν με πειραματισμό τη μελωδία του τετράμετρου στο διαθέσιμο μελωδικό όργανο. Αν γνωρίζουν την ευρωπαϊκή σημειογραφία, τους δίνεται η παρτιτούρα και το εκτελούν. Σε περίπτωση που υπάρχουν boomwhackers ή μεταλλόφωνο με ξεχωριστές πλάκες, τα παιδιά σε ομάδες θα πάρουν τις νότες (σωλήνες ή πλάκες) της μελωδίας και με πειραματισμό, τραγουδώντας και εκτελώντας, θα βάλουν τις νότες στη σωστή σειρά.

Δράση 7η: Συνοδεύοντας αρμονικά

Υλικά:

- ✓ Μελωδικά κρουστά όργανα (μεταλλόφωνα, ξυλόφωνα, μουσικοί σωλήνες boomwhackers)

Η αρμονική συνοδεία αποτελείται από επτά (7) συγχορδίες: D, G, Gm, A, B, Bm, F#. Η εκμάθηση της συνοδείας μπορεί σε πρώτο στάδιο να επικεντρωθεί στην εκτέλεση της βάσης κάθε συγχορδίας και να ακολουθήσει οποιοσδήποτε άλλος συνδυασμός. Ο εμπυχωτής μπορεί να επιστήσει την προσοχή των παιδιών στη διάκριση ανάμεσα στη μείζονα και την ελάσσονα συγχορδία, σε συγχορδίες με την ίδια θεμέλιο, π.χ. G-Gm, B-Bm.

Η ομάδα χωρίζεται σε πέντε (5) υπο-ομάδες (D, G & Gm, A, B & Bm, F#). Κάθε παιδί παίζει μία ή δύο νότες της συγχορδίας (δηλ. την 1η-3η, 5η-8η ή 1η-8η, 3η-5η κ.λπ.).

Τα παιδιά ακολουθούν τις υποδείξεις του εμπυχωτή, ο οποίος δείχνει ποια υπο-ομάδα παίζει και πότε (με το χέρι του ή με καρτελάκια που θα έχουν γραμμένα τα ονόματα των συγχορδιών ή με την καταγραφή των συγχορδιών σε πίνακα με τη σειρά που εμφανίζονται στο τραγούδι).

Η αρμονική εκτέλεση ακολουθεί τα ρυθμικά σχήματα που προαναφέρθηκαν (βλ. Δράση 4η: Ρυθμική συνοδεία) ή επιλέγονται άλλα στον ίδιο ρυθμό.

Δράση 8η: Στον ρυθμό του βαλς – Προετοιμασία κινησιογραφίας

Υλικά:

- ✓ Φωτογραφικό ή άλλο υλικό για το βαλς (προαιρετικά)
- ✓ Μέσο αναπαραγωγής του ήχου (laptop, κινητό τηλέφωνο, cd-player κ.ά.)

Αφού τα παιδιά έχουν ακούσει το τραγούδι και έχουν κινηθεί ελεύθερα στον ρυθμό του, οργανώνεται η κίνησή τους με τις υποδείξεις του εμπυχωτή στα βασικά βήματα του βαλς. Ανάλογα με το ηλικιακό τους επίπεδο είναι δυνατόν να γνωρίσουν τον χορό μέσα

από φωτογραφίες, σύντομες πληροφορίες για το ιστορικό του πλαίσιο και αντίστοιχα μουσικά έργα καθώς και να ανακληθούν προηγούμενες γνώσεις.

Η εκμάθηση των βημάτων στηρίζεται στη μίμηση των κινήσεων του εμπυχωτή, ο οποίος παρουσιάζει αρχικά την έντονη κίνηση του ισχυρού μέρους του μέτρου των 3/4 και έπειτα τα δύο ασθενή μέρη. Αναλυτικότερα, προτείνεται κατά την ακρόαση του τραγουδιού και σύμφωνα με την ανταπόκριση των παιδιών να ακολουθηθούν τα παρακάτω βήματα:

A. Ελεύθερα στον χώρο:

- ο Το κάθε παιδί κινείται ελεύθερα στον χώρο, κάνοντας ένα μεγάλο βήμα μόνο στο ισχυρό μέρος, πρώτα με το δεξί πόδι και ύστερα με το αριστερό (εναλλάξ), ενώ στις παύσεις σταματούν (♩² – τέταρτο, παύση, παύση). Τα χέρια είναι χαλαρά, κοντά στο σώμα.
- ο Κάνουν τρία ισόχρονα βήματα (♩ ♩ ♩ – τέταρτο, τέταρτο, τέταρτο) ελεύθερα στον χώρο: μεγάλο βήμα μόνο στο ισχυρό μέρος (όπως προηγούμενα) και δύο μικρότερα στα ασθενή επί τόπου, ίδιας διάρκειας, με αλλαγή βάρους (πλάι πλάι, τα χέρια χαλαρά).

B. Σε ζευγάρια αντικριστά, χωρίς να πιάνονται:

- ο Πήδημα-skip (♩): ένα πήδημα (skip-πηδάω) στο ισχυρό, το χέρι και το πόδι κινούνται αντίθετα (σηκώνεται το δεξί χέρι και το αριστερό πόδι που είναι λυγισμένο, και αντίστροφα).

Δράση 9η: Κινησιογραφία του τραγουδιού της άνοιξης

Υλικά:

- ✓ Μέσο αναπαραγωγής του ήχου (laptop, κινητό τηλέφωνο, cd-player κ.ά.)

Γνωρίζοντας ήδη τα βασικά βήματα του βαλς (βλ. παραπάνω), τα παιδιά μεταμορφώνονται σε πουλάκια, τα οποία μόλις βγαίνουν από το αυγό τους πετούν και χορεύουν στον ρυθμό του τραγουδιού.

Κατά την προετοιμασία τα παιδιά χωρίζονται σε ζευγάρια. Στα πρώτα μέρη του τραγουδιού κινούνται ανεξάρτητα στον χώρο, ενώ με το ζευγάρι τους θα βρεθούν στη 2η στροφή.

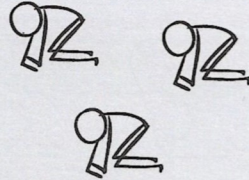
Μέρος τραγουδιού

Κίνηση – Σκίτσο

Εισαγωγή:

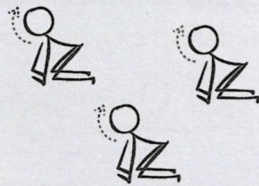
1ο μέρος

Το τραγούδι ξεκινά με το κελήδημα των πουλιών και μια μελωδία από μεταλλόφωνο (μ. 1-5). Τα παιδιά παραμένουν «βαρελάκια» στο πάτωμα (ακινήσια), ελεύθερα στον χώρο.

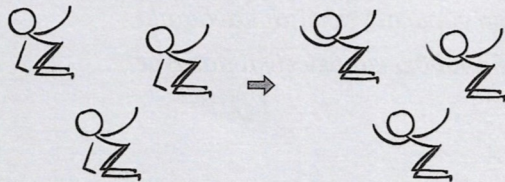

2ο μέρος

Ακούγεται η κιθάρα και δίνεται ο ρυθμός του βαλς. Το κάθε πουλάκι βγάζει από το αυγό μόνο το κεφάλι του, σαν να ξυπνάει και να ψάχνει κάτι (διάρκεια: δύο 8άρια).

Επειτα, όταν ακούγεται η μελωδία, ανασηκώνει εναλλάξ τα χέρια του αργά σαν τα πουλιά.

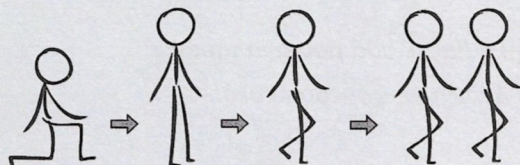
Από τα κρύα του χειμώνα σαν περάσεις

θα δεις να ανθίζουνε λουλούδια φοβερά.

Τις μυρωδιές τους θα γευτείς και θα τα χάσεις

Τα χρώματά τους θα σου πάρουν τα μυαλά.

Σηκώνονται και με το δεξί πόδι ξεκινούν το βήμα του βαλς (δύο 8άρια και 4 χρ. προετοιμασία), ελεύθερα στον χώρο. Στους τέσσερις τελευταίους χρόνους γίνονται ζευγάρια.

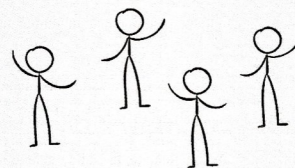
Είναι η άνοιξη με όλα της τα πλούτη,
με τα πουλιά να κελαηδούν εκεί ψηλά.
Μυρίζει έρωτα, θυμάρι και μπαρούτι.
Είπα μυρίζει; Εννοώ μοσχοβολά.

Βρίσκουν το ζευγάρι τους (εκείνο που είχε οριστεί από την αρχή) και κουνούν τα χέρια τους σαν φτερά σε αντίθετη φορά το ένα από το άλλο.

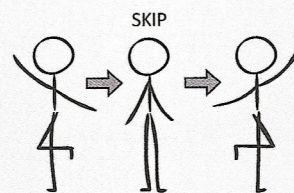
Γέφυρα

Χορεύοντας το βαλς και διατηρώντας την κίνηση των πουλιών στα χέρια τους μετακινούνται ελεύθερα στον χώρο (δύο δάκια). Στα τελευταία 4 μ. καταλήγουν στο ζευγάρι τους.

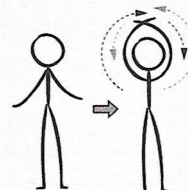
Άνοιξη είναι που σημαίνει ελευθερία
και τα χαμόγελα χαρίζονται αφειδώς.
Στη φύση γύρω συντελείται πανδαισία,
κανείς δε νιώθει και δεν είναι μοναχός.

Επαναλαμβάνεται η κίνηση των χεριών όπως παραπάνω, ενώ τα πόδια ξεκινούν την κίνηση skip. Στα τελευταία 2 μ. σταματάει η κίνηση των ποδιών.

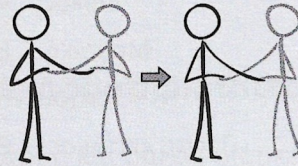
Μοναχική βασίλισσά μου αγαπημένη
είναι η άνοιξη με φόρεμα λευκό.

Τα παιδιά παραμένουν αντικριστά και κάνουν μεγάλους κύκλους με τα χέρια (ένας κύκλος για κάθε δίμετρο).

Από το χέρι μάς τραβάει και κατεβαίνει
στον καταγάλανο και δροσερό γιαλό.

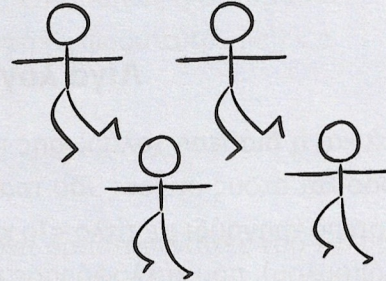
Το ένα παιδί πιάνει τις παλάμες του άλλου
και κινούν τα χέρια αντίθετα (όπως το τρένο).

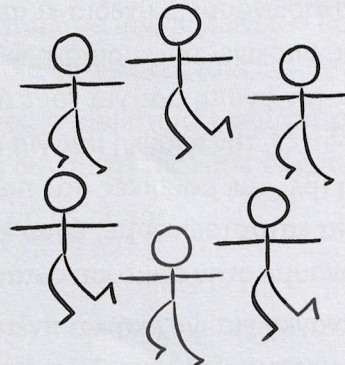
Κλείσιμο (Coda)

1ο μέρος

Τρέχουν ανακατεμένα με τεντωμένα τα χέρια για
8 μέτρα (ένα 8άρι).

Στο δεύτερο 8άρι σχηματίζουν
κύκλο, τρέχοντας ρυθμικά το ένα πίσω από το άλλο.

2ο μέρος

(μεταλλόφωνο και κελάδημα πουλιών)

Στο τρίτο 8άρι σταματούν, παίρνουν θέση
και γίνονται πάλι βαρελάκια.

